

Цитування:

Кавун В. М. Українська музична культура: інтеграційний компонент. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв* : наук. журнал. 2024. № 3. С. 53–57.

Kavun V. (2024). Ukrainian Musical Culture: Integrative Component. National Academy of Managerial Staff of Culture and Arts Herald: Science journal, 3, 53–57 [in Ukrainian].

*Кавун Віктор Миколайович,
доцент кафедри культурології
Національного університету біоресурсів
та природокористування України
заслужений артист України, доцент
<https://orcid.org/0000-0001-5806-3299>
v_kavun@ukr.net*

УКРАЇНЬСЬКА МУЗИЧНА КУЛЬТУРА: ІНТЕГРАЦІЙНИЙ КОМПОНЕНТ

Мета дослідження – вивчити сучасний стан української музичної культури та довести важливість її євроінтеграції. **Методологія дослідження.** Для досягнення поставлених завдань використано такі методи дослідження: історичний – для аналізу виникнення, формування та розвитку української музичної культури; системний метод – для комплексного дослідження музичної культури України; культурологічний – для виявлення складності соціокультурних процесів та явищ; аксіологічний метод, що дозволив дослідити явища масової культури з огляду на їх ціннісний характер. **Наукова новизна** статті полягає в теоретико-методологічному обґрунтуванні впливу європейського простору на європеїзацію української культури в Україні та за її межами. **Висновки.** Розкриття поняття української культури показало, що складовими частинами будь-якої культури є народ зі своїми звичаями, віруваннями, традиціями, а також інновації в цій сфері, які тісно переплітаються з минулою спадщиною. Збагачення культури можливе лише за умови вдалого поєднання досвіду минулих поколінь із сучасними проявами культурного розвитку. Розглянувши основні чинники національної культури, ми довели, що саме мистецтво, зокрема музичне, є визначальним фактором культури. Музика здатна збагатити та піднести духовну цінність українського народу, адже відчуття прекрасного естетично спрямовує особистість, сприяє ціннісним орієнтаціям та свідомому буттю. Взаємопроникнення різних культур і поколінь зумовлює розвиток новацій, тоді як використання одних новітніх технологій нівелює сенс національної культури. Необхідно збагачувати духовну культуру України як важливого фактора розвитку сучасної, освіченої особистості. Національна музична спадщина є першоджерелом формування національної свідомості та ідентичності. Діалог культур є необхідною умовою розвитку української музичної культури, як і будь-якої культури загалом. Такий діалог передбачає активну взаємодію, взаємозбагачення рівноправних суб'єктів культури, прагнення до розуміння своїх і чужих особливостей та унікальності.

Ключові слова: українська музична культура, інтеграція, національна культура, духовна культура, національна свідомість.

Kavun Viktor, Associate Professor at the Department of Cultural Studies, National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine (NUBiP), Honoured Artist of Ukraine

Ukrainian Musical Culture: Integrative Component

The purpose of the research to study the current state of Ukrainian musical culture and to prove the importance of its European integration. **Research methodology.** To achieve the set goals, the following research methods were used: historical - to study the emergence, formation and development of Ukrainian musical culture; systematic method – for a comprehensive study of the musical culture of Ukraine; cultural – which reveals the complexity of socio-cultural processes and phenomena; axiological method – which allowed to investigate the phenomena of mass culture in view of their valuable nature. **Scientific novelty** the article consists in the theoretical and methodological substantiation of the influence of the European space on the Europeanisation of Ukrainian culture in Ukraine and beyond. **Conclusions.** The disclosure of the concept of Ukrainian culture showed that the constituent parts of any culture are the people with their customs, beliefs, traditions, as well as innovations in this field, which are closely intertwined with the past heritage. Enrichment of culture is possible only if the experience of past generations is successfully combined with modern manifestations of cultural development. Having considered the main factors and determining factors of national culture, we proved that art itself, in particular music, are determining factors of culture. It is music that is capable of enriching and elevating the spiritual value of the Ukrainian people, because the feeling of beauty aesthetically directs the personality, contributes to value orientations and conscious being. The interpenetration of different cultures and generations leads to the development of innovations, while the use of some of the latest technologies loses the meaning of national culture. It is necessary to enrich the spiritual culture of Ukraine – as an important factor in the development of a modern, educated personality. National musical heritage is the primary source of formation of national

consciousness and identity. Integration processes and cultural dialogue are a necessary condition for the development of Ukrainian musical culture, as well as any culture in general. A dialogue that involves active interaction, mutual enrichment of equal cultural subjects, a desire to understand one's own and others' peculiarities and uniqueness.

Keywords: Ukrainian musical culture, integration, national culture, spiritual culture, national consciousness.

Актуальність теми дослідження. Останнім часом до проблеми ідентичності та ідентифікації української культури в європейському просторі звертається все більше вчених, отже дана тема є актуальною. Пісенна культура має значення не лише з пізнавального, історичного ракурсу, але й із позицій світоглядного, морально-виховного та естетичного потенціалу. Народнопісенна творчість, зокрема, є засобом збереження та розвитку національної ідентичності, тому що містить в собі глибинні пласти культури.

Українська музична культура формувалася у полінаціональному просторі. Вона, незважаючи на процеси глобалізації, зберегла в собі як архаїчні пласти, так і традиційні форми. Тому, дослідження в царині української пісенної культури та інтеграційних процесів продовжуються.

Євроінтеграційний контекст істотно змінюється завдяки розширенню культурного середовища, який є значним чинником національної самосвідомості. Вагому роль відіграє глобалізація сучасного мистецького простору.

Необхідність дослідження процесів інтеграції та діалогічної взаємодії культур пояснюється існуванням суперечливих процесів, які відбуваються в сучасному суспільстві. Пошук стабілізації виникаючих суперечок на фоні української музичної культури стала приводом дослідження цієї проблематики.

Аналіз основних досліджень та публікацій. Усвідомлення музичного мистецтва, як невід'ємного елемента системи культури, розпочалося наприкінці ХХ століття і триває по теперішній час. Це стало приводом для певної культурологічної авторефлексії. Проблематику інтеграції досліджували провідні українські вчені, зокрема перспектива культурного співробітництва описана у працях В. Андрущенка, І. Дзюби, Г. Карась, В. Ковальського, А. Колодій, В. Нікітіна, В. Рожка, В. Скуратівського та ін.

Окремі аспекти цього питання висвітлені у статтях О. Ганзенко, В. Дудника, Я. Лебедевої, М. Козловець. Національно-культурну ідентичність українців розглядали І. Бойченко, Ю. Волощук, О. Гнатюк, Б. Гнидь, Ж. Денисюк, О. Забужко, О. Копієвська, Л. Корній, В. Кремень, Л. Круль, М. Рябчук, Б. Черкес, Т. Шершова та ін. Питання

національної ідентичності підіймаються також у працях зарубіжних авторів – П. Рікера, Е. Сміта та ін.

У науковій літературі існує численна кількість публікацій, що стосуються проблематики діалогу культур. Це питання висвітлюється з точки зору культурології, мистецтвознавства, філософії, антропології, соціології та естетики. Осмислення питання діалогу культур у різних аспектах вивчають М. Бахтін, М. Бубер, М. Каган, Ф. Ніцше, О. Самойленко, Л. Феєрбах, О. Яковлев та ін.

Проте, незважаючи на чисельність праць, які висвітлювали проблему інтеграції, питання щодо інтеграції музичної культури до європейського простору залишається відкритим і недостатньо вивченим.

Метою дослідження вивчення сучасного стану української музичної культури та доведення важливості її євроінтеграції.

Виклад основного матеріалу. Музичне мистецтво, як засіб комунікації, здатне передавати найважливіші життєві смисли його творців. У результаті запозичення музичних текстів з інших культур відбувається рецепція інокультурних жанрів. У результаті взаємодії з іншими культурами, жанри, трансформуючись, наповнюються новими змістами.

Відродження національної культури є проявом національної свідомості, збагачення духовних цінностей та ідеалів, усвідомлення своєї значущості в контексті сучасної розбудови держави. Інтенсифікація міжкультурної взаємодії, коли формується глобальна культура при збереженні національних культур актуалізували проблему міжкультурного дискурсу.

Поняття «культура» цікавило вчених давно, але ще й досі потребує більш глибокого вивчення, висвітлення основних аспектів вимагає занурення у культурну спадщину народу та вмілого поєднання з сучасними інноваційними технологіями. Визначення охоплює різноманітний світ явищ, тому воно не може трактуватися однозначно.

Створення самобутніх національних музичних культур й одночасне прийняття культур інших народів, прагнення до єднання у музично-творчій взаємодії визначають два модули побудови змісту музичної освіти – національно-культурний та полікультурний.

Різні типи культур характеризуються відповідними культурними кодами.

Феноменальність музики полягає в її емоційності та здатності впливати на особистість. Вона також є своєрідною формою спілкування між людьми засобами музичного мистецтва, тому займає важливе місце у духовному житті окремої людини, частини культури, являючись характерною ознакою цієї культури.

Українська музична культура формувалася та продовжує розвиватися. Вона акумулювала в собі найтиповіші риси українського національного характеру тому продовжує традиції попередніх поколінь, ґрунтуючись на глибинних архетипах. Схильність української нації до творчості, в якій висвітлюються світоглядні ідеї, поетичні та музичні смаки, позиціонує результат такої колективної діяльності як такий, що має високий духовний рівень.

Сучасна українська музика продовжує розвиватися напрямком народного мелосу та зарубіжної естради. В українців з'являються справжні можливості для реалізації свого духовного потенціалу, адже в духовних цінностях міститься душа народу, його мрії та ідеали, народні традиції.

Здобутки української культури можуть зробити вагомий національний внесок у міжнародний культурний процес, адже вони гідні уваги. «У зв'язку з цим, зростають вимоги до національної культури, до ширшого розкриття спектра її функцій – особливо в сучасній ситуації, коли українська культура прагне посісти гідне місце у світовому співтоваристві» [3].

Слід зазначити, що молоде покоління є досить успішним та перспективним, але, на жаль, сучасні фінансово-економічні проблеми та військовий стан в країні не дають можливості в повному обсязі втілювати культурні задуми. Негативно відбивається також проникнення молодіжної маскультури, яка містить не найкращі зразки зарубіжних культур у культурне середовище України. Вона певним чином витісняє національну культуру. Тому необхідно збагачувати культурний рівень молоді, повертатися до народних традицій, що включають в себе народнопісенні практики, переосмислювати національні цінності та покращувати рівень культурної освіти, адже саме це являється міцним фундаментом та гарантом розвитку української культури.

Незважаючи на певні кризові явища в нашій державі, проблема культури

залишається актуальною. Саме зараз, як ніколи, національна культура являється одним із вирішальних факторів розвитку суспільства, формування визначальних рис прогресуючої молоді, яка гідно представлятиме українську державу в сучасному європейському та світовому просторі.

Ідентичність кожного народу формується на ґрунті його автентичних традицій, культурних надбань і світоглядних уявлень і відображається у творах колективної творчості – піснях, легендах, переказах, міфах та ін. Визначальною рисою народного мистецтва, яке є сформованою цілісною художньою системою з культурно-комунікативними та онтологічно-ціннісними складниками, є збереження традиційних мотивів.

Культуротворча ідентичність формується в процесі отримання етнокультурної інформації та її фіксація за допомогою певних символів. Про цей факт вдало наголошує українська культурологиня, доктор культурології О. Копієвська: «Культурні цінності, втілені в пам'ятках минулого, безсумнівно стають важливим чинником формування сучасної культури. При цьому вони повинні не тільки зберігатися, але й відтворюватися, знову і знову розкриваючи свій сенс для нових поколінь» [1, 199].

Т. Шершова, вивчаючи проблему культурної пам'яті та національної ідентичності, вважає, що інтеграція українського народнопісенного виконавства у світовий простір надзвичайно важлива, оскільки «пісенна культура впливає на різні сфери формування особистості у суспільстві, вона виховує національний патріотизм та допомагає зміцнити самосвідомість» [5, 85].

Сучасна українська музична культура зараз знаходиться на межі між глобальними ціннісними установками та національними ідеалами. Помічаємо збільшення кількості українських пісень, побудованих на фольклорних мотивах, а також відомих пісень, перекладених українською мовою. Відбувається процес національної ідентичності завдяки переосмисленню культурно-історичного досвіду.

Розмаїття культур пояснюється взаємопроникненням художніх і культурних цінностей, який відбувається за допомогою інформаційного обміну, музичної взаємодії, міграційних процесів. Українська музика має глибоке культурне та історичне коріння, вона представлена майже всіма музичними напрямками, тому становить важливу галузь культурної індустрії.

Україна, яка зараз переживає складний період, потребує підтримки її ціннісних пріоритетів, а розвиток культури сприятиме тому, щоб наша держава зайняла гідну позицію у світовій співдружності. Інтеграційні процеси української музичної культури є необхідною складовою процесу національного культурного відродження і стратегічним напрямком державної культурної політики України. Для цього потрібно підготувати та реалізувати міжнародні проекти, що сприятимуть створенню позитивного образу України за кордоном. У просуванні класичного та національного мистецтва, зокрема музичного, вагому роль відіграє зарубіжне українство, бо саме в діаспорах нагромаджено значний духовно-культурний потенціал.

Діалог культур відіграє своєрідну роль у сприятливому перебігу глобалізації, яка зараз стрімко відбувається у світі. Враховуючи, що вона протікає на фоні глобальних, планетарних криз (екологічної, антропоцентричної), саме культурними засобами можливе адекватне сприйняття переходу на новий рівень із максимальним збереженням традиційних цінностей та культурних здобутків. Процес культуротворення в українських діаспорах став невід'ємною складовою українського культурного простору. Таким чином, постсучасне мистецтво у його інноваційних проявах є яскравим репрезентантом діалогу культур.

Кожна культура багатогранна за своєю суттю, тому повноцінний діалог будується на розумінні та визнанні єдності різноманіття культур. Тобто це одночасне взаємопроникнення культур при збереженні відокремленого існування кожної з них. Влучно з цього приводу висловлюється О. Яковлев: «взаємовплив і взаємопроникнення культур є наслідком непрямой взаємодії, діалогу культури зі собою як діалогу «свого» та «чужого» (має подвійну природу)» [6, 154].

В історії української культури іноземці завжди відігравали чималу роль. Їхні значні внески збереглися в різних жанрах мистецтва – архітектурі, літературі, музиці та інших видах. З цього випливає, що культура – це поле взаємодії різноманітних культур з метою їх єдності. При такій взаємодії відбувається взаємозбагачення та зміцнення творчих засад. Якщо ж культура відокремлюється від інших, це створює деструктивні елементи, які руйнують її та призводять до загибелі. Тому можемо зробити наступний висновок: інтеграція є необхідною умовою існування

будь-якої культури, у тому числі й української музичної культури.

Подальша інтеграція української музичної культури у світовий культурний простір, що є втіленням завдань музичної культурології, зумовлена нагальною потребою збереження національної культурної ідентичності в глобалізаційних умовах сучасності.

Наукова новизна статті полягає в теоретико-методологічному обґрунтуванні впливу європейського простору на європеїзацію української культури в Україні та за її межами.

Висновки. Розкриття поняття української культури показало, що складовими частинами будь-якої культури є народ зі своїми звичаями, увіруваннями, традиціями, а також інновації у даній сфері, які тісно переплітаються з минулою спадщиною. Збагачення культури можливе лише за умови вдалого поєднання досвіду минулих поколінь із сучасними проявами культурного розвитку. Розглянувши основні чинники та визначальні фактори національної культури, ми довели, що саме мистецтво, зокрема музичне, є визначальними факторами культури. Саме музика здатна збагатити та піднести духовну цінність українського народу, адже відчуття прекрасного естетично спрямовує особистість, сприяє ціннісним орієнтаціям та свідомому буттю. Взаємопроникнення різних культур і поколінь призводить до розвитку новацій, у той час коли використання одних новітніх технологій втрачають сенс національної культури. Необхідно збагачувати духовну культуру України – як важливого фактора розвитку сучасної, освіченої особистості. Національна музична спадщина є першоджерелом формування національної свідомості та ідентичності. Інтеграційні процеси та діалог культур є необхідною умовою розвитку української музичної культури, як і будь-якої культури загалом. Діалог, який передбачає активну взаємодію, взаємозбагачення рівноправних суб'єктів культури, прагнення до розуміння своєї та чужої особливості та унікальності.

Література

1. Копієвська О. Р. Культурні традиції у формуванні національної ідентичності. *Актуальні проблеми історії, теорії та практики художньої культури*. 2014. Вип. 32. С. 194–201.
2. Скуратівський В. Нотатки про долю української культури. *Генеza. Філософія. Історія. Політологія*. Київ, 1997. С. 172–176.

3. Тодоров І. Європейська і євроатлантична інтеграція України: загальнонаціональний та регіональний виміри (1991–2004 рр.) : автореф. дис. ... д-ра іст. наук: 07.00.01 «Історія України». Донецьк, 2007. 38 с.

4. Українська культура в європейському контексті / Ю. П. Богущкий, В. П. Андрущенко, Ж. О. Безвершук, Л. М. Новохатько ; за ред. Ю. П. Богущкого. Київ : Знання, 2007. С. 414.

5. Шершова Т. В. Народна пісня як зразок культурної пам'яті в контексті формування національної ідентичності // *Міжнародний вісник: Культурологія. Філологія. Музикознавство*. Київ: Міленіум, 2018. №2(11). С. 82–86.

6. Яковлев О. Діалог культур як чинник розвитку національного культурно-мистецького простору. *Наукові записки. Мистецтвознавство*. 2018. №1 (вип. 38). Київ. С. 152–156.

References

1. Kopyievska, O. R. (2014). Cultural Traditions in the Formation of National Identity. *Actual Problems of History, Theory and Practice of Artistic Culture*, 32, 194–201 [in Ukrainian].

2. Skypativckyyi, V. (1997). Notes on the Fate of Ukrainian Culture. *Genesis. Philosophy. History. Politology*, 172–176 [in Ukrainian].

3. Todorov, I. (2007). European and Euro-Atlantic Integration of Ukraine: National and Regional Dimensions (1991–2004). *Extended Abstract of Doctoral Thesis*. Donetsk [in Ukrainian].

4. Bohutskyi, Yu. P., Andrushchenko, V. P., Bezvershuk, Zh. O., & Novokhatko, L. M. (2007). Ukrainian Culture in the European Context. Kyiv [in Ukrainian].

5. Shershova, T. V. (2018). Folk Song as a Sample of Cultural Memory in the Context of the Formation of National Identity. *Culturology. Philology. Musicology*, 2 (11), 82–86 [in Ukrainian].

6. Yakovlev, A. (2018). Dialogue of Cultures as a Factor of the Development of National Cultural and Art Space. Kyiv, 152–156 [in Ukrainian].

*Стаття надійшла до редакції 01.07.2024
Отримано після доопрацювання 02.08.2024
Прийнято до друку 09.08.2024*